

законодавства, актуальним залишається питання щодо необхідності закріплення на законодавчому рівні відповідних кваліфікаційних характеристик, організаційних форм, видів та основних вимог до суб'єктів інноваційної діяльності, а також інших суб'єктів та елементів національної інноваційної системи загалом.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 липня 2002 р. № 40-IV (редакція від 05 грудня 2012 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 11.10.2019).
2. Атаманова Ю. Є. Теоретичні проблеми становлення інноваційного права України: монографія. Харків: Факт, 2006. 255 с.
3. Вінник О. М. Інвестиційне право: навч. посіб. Київ: Юрид. думка, 2005. 568с.
4. Баганець О.О. Системний аналіз інноваційних правовідносин. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право*. 2014. Вип. 26. С. 170-175. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe (дата звернення: 11.10.2019).
5. Ковтуненко К.В. Роль учасників інноваційної діяльності в процесі використання інноваційних розробок. *Економіка харчової промисловості*. 2015. № 2. С. 63-66. URL: http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/6257/1/efp%206_1_2015-22-26.pdf
6. Правове регулювання інноваційних відносин: монографія. кол. авторів С.М. Прилипко, А.П. Гетьман, Ю.Є. Атаманова та ін. Харків: Юрайт, 2013. 688 с.

Ковальський О.В.
*студент другого року магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: д.і.н., професор кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ
Грубінко А.В.*

ЗАЛУЧЕННЯ ПРИВАТНИХ ВІЙСЬКОВИХ ТА ОХОРОННИХ КОМПАНІЙ: ПРОБЛЕМИ МІЖНОРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Починаючи з 70-х рр. минулого століття, у міжнародних миротворчих операціях, воєнних конфліктах та у процесі забезпечення діяльності національних збройних сил дедалі частіше почали використовуватися послуги приватних воєнних та охоронних компаній (далі – ПВОК). Але дискусії стосовно їх правового статусу тривають досі. Деякі експерти і представники правозахисних та пацифістських організацій називають такі компанії конторами для найманців. Проте, подібні формування цілком легальні, адже вони офіційно зареєстровані, мають усі необхідні ліцензії, статuti, чітку структуру. Про їхній авторитет та дієвість свідчить той факт, що послугами ПВОК користуються ООН, міжнародні гуманітарні організації та уряди провідних демократичних держав [1, с. 32].

ПВОК – це приватні суб'єкти підприємницької діяльності, які надають військові й/або охоронні послуги. Військові та охоронні послуги включають: збройний захист чи охорону осіб та об'єктів (наприклад, важливих споруд, транспортних колон тощо); експлуатацію і техобслуговування бойових комплексів; підготовка чи консультування місцевих охоронців або військовослужбовців; утримання під вартою ув'язнених тощо [2].

Регулюванню діяльності ПВОК присвячені такі нормативно-правові акти, як Міжнародний кодекс поведінки приватних охоронних компаній (далі – Кодекс) та так званий «Документ Монтрью». Останній прийняли у 2008 р. сімнадцять держав-членів ООН, серед яких була і Україна. Виконання норм Кодексу є обов'язковою умовою для укладення будь-яких угод щодо надання приватних військових послуг на міжнародному рівні.

Обидва документи досить детально визначають правовий статус ПВОК, їхні права та обов'язки, компетенцію та відповідальність. Проте, і «Документ Монтрью», і Кодекс не мають юридичної сили, вони є всього лиш рекомендаціями, які ніяк не уточнюють та не доповнюють норми міжнародного гуманітарного права (далі – МГП). І це створює ряд проблем, пов'язаних із новизною для положень МГП такого суб'єкта, як приватний військовий.

Перше, що привертає увагу – це визначення правового статусу персоналу ПВОК. Женевські конвенції не включають приватних військових до категорії «комбатанти», адже вони не входять до складу збройних сил, добровольчих загонів чи руху опору, не є ополченцями чи партизанами. Тобто, згідно із ст. 4 Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни на персонал ПВОК поширюється статус цивільних осіб [3]. Проте, такі суб'єкти систематично беруть участь у військових діях, що є порушенням норм МГП та перетворює їх на так званих «незаконних комбатантів» (як найманці чи терористи). Але ПВОК здійснюють свою діяльність цілком легально й офіційно визнаються сторонами конфлікту.

Відсутність чіткої регламентації юридичного статусу ПВОК у період збройного конфлікту, а також неоднозначна класифікація їх як цивільного населення, або як комбатанта несе в собі значний ризик стирання фундаментальної для МГП відмінності між даними категоріями осіб [4, с. 234].

Ще одним проблемним аспектом правового статусу ПВОК можна вважати близькість даної категорії осіб до найманців, які переслідуються законом. Термін «найманець» згідно із міжнародним правом означає будь-яких осіб, які:

- були спеціально завербовані на місці чи за кордоном, щоб брати участь у збройному конфлікті;

- беручи участь у військових діях, керуються бажанням одержати особисту матеріальну вигоду, яка обіцяна стороною чи за дорученням сторони конфлікту, яка істотно перевищує винагороду, обіцяну або яка виплачується комбатантам такого ж рангу і тих же функції, які входять до особового складу збройних сил цієї сторони;

- не являються ні громадянином сторони, яка перебуває у конфлікті, ні особою, що постійно проживає на території, яка контролюється стороною конфлікту;

- не входять до особового складу збройних сил сторони конфлікту;

- не є посланцями держави, що не є стороною конфлікту, для виконання офіційних обов'язків як осіб, що входять до складу її збройних сил [5].

По-суті, приватні військові повністю підпадають під перелічені вище критерії. На практиці це значна проблема, адже навіть у випадках, перелічених нижче, персонал ПВОК може розглядатися супротивником, як найманці, що позбавляє їх будь-якого правового захисту зі сторони МГП.

Проте, не все так однозначно. Перелік послуг, які можуть надавати ПВОК, значно ширший, ніж «безпосередня участь у військових діях». Набагато частіше подібні організації здійснюють охорону важливих об'єктів, навчання особового складу збройних сил чи супровід конвоїв. Дана діяльність не є порушенням норм МГП, а отже цілком легальна.

Навіть у випадках, коли приватні військові таки беруть безпосередню участь у збройному конфлікті, не завжди їх можна класифікувати як «незаконних комбатантів». Далеко не усі держави ратифікували міжнародно-правові акти, що визначають найманців поза законом. Для прикладу, США активно використовує ПВОК у своїх військових операціях. Також держави включають загони приватних військових до складу власних збройних сил як спеціальні підрозділи, чим узаконюють їхню участь у воєнних діях [1, с. 37-38].

Проте, такий підхід вимагає детально прописаного національного законодавства у даній сфері, яке б «затискало» ПВОК у міцні юридичні лещата. Адже, попри значні переваги як з військової, так і з фінансової точки зору, приватні військові – це досить ненадійний ресурс. Мається на увазі складність у притягненні до відповідальності таких суб'єктів та відсутність прямого підпорядкування військовому командуванню тощо [4, с. 235-236].

Отже, МГП не містить норм, які б регулювали діяльність ПВОК, що, однозначно, є негативним явищем. Більше того – приватні військові уже своєю присутністю на полі бою піддають сумніву актуальність основоположних принципів гуманітарного права.

Список використаних джерел

1. Горовенко В., Тютюнник В. Приватні воєнні компанії: міжнародний досвід і можливі шляхи його реалізації в Україні. *Наука і оборона. Економічні проблеми будівництва оборони*. 2013. № 3. С. 32-39.
2. Документ Монтрю про відповідні міжнародно-правові зобов'язання та провідні практичні методи держав, що стосуються функціонування приватних воєнних і охоронних компаній у період збройного конфлікту: Документ ООН від 17.09.2008 №A/63/467–S/2008/636. URL: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/ihl-montreau.htm> (дата звернення: 5.10.2019).
3. Конвенція про захист цивільного населення під час війни: Конвенція ООН від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154 (дата звернення: 7.10.2019).
4. Громовенко К.В. Міжнародно-правова регламентація діяльності приватних військових та охоронних підприємств під час збройних конфліктів. *Південноукраїнський правничий часопис. До нової концепції юридичної освіти*. 2015. № 2. С. 233-236.
5. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців: Конвенція ООН від 04.12.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_103 (дата звернення: 8.10.2019).